

рилъ е слънчевъ нанизъ отъ културни ценности, които сж оправдание за миналото и надежда за бъдещето му. Ние оставяме слѣпъ и глухъ неговия умъ за ценното отъ културата. Не вълнуваме сърдцето му съ изкуството. Не раздвижваме съвестта му съ основнитѣ въпроси на живота. Той не се изживѣва по пътя на културното творчество. А силитѣ му се увеличаватъ. Демагозитѣ дразнятъ инстинктитѣ му, и затова не е чудно, ако бъдещитѣ му прояви отбележатъ само нови и страшни разрушения.

\*

На какво се дължи това тѣжно положение? — Ето въпросъ, на който заслужава да се отговори.

Причинитѣ сж много. Първо, качеството на нашето образование, което нерѣдко се нарежда въ мъртвило; второ, желанието ни да чакаме всичко наготово отъ държавата и вѣрата ни, че културата може да се насажда „по заповѣдь“; трето, неумението ни да разберемъ собствения си народъ и при културното му издигане да тръгнемъ не отъ върховетѣ, дето сж стигнали най-великитѣ отъ човѣчеството, а отъ тамъ, дето е стигналъ самъ той; четвърто, неизтощимата жажда да подражаваме на другитѣ въ нашия културенъ и, особено, общественъ животъ; най-последно, чужди на обикновената мисль, че всѣки народъ има своя исторически пътъ и, както не може една голѣма рѣка да напусне коритото си, безъ да причини само нещастия, така не може и нашиятъ народъ да се отклони отъ своя пътъ, безъ да предизвика опустошения.

Но има и една причина, която заслужава още сега да бъде посочена по-подробно. Накжсо. Представителитѣ на нашия духовенъ животъ — творци и интелигентни — не сж направили нищо да бждатъ разбрани и обикнати отъ народа истинскитѣ ценности на културата ни, както и онѣзи отъ общочовѣшката култура. Поради това нашиятъ народъ живѣе съ тъмнитѣ сили на своето невежество или съ отпадъцитѣ отъ културата. Какво се създава отъ нашитѣ духовни представители, накжде зоватъ тѣ народа, какви проблеми поставятъ на ума и съвестта му, какво преминава съ съненъ лѣхъ на неговата земя, образитѣ на кои негови синове и дѣщери се издигатъ въ нея, — на всичко това той е чуждъ, и ние никога не сме направили опитъ да го сродимъ съ него.

Ние, интелигентни и творци, сме демократи, приятели на народа, но идейници, демократи-книжници. Ние изживѣваме своето народолюбие единствено въ мъглявитѣ области на хубавитѣ пожелания и топлиѣ съчувствия, безъ да прекратимъ границата на